

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARI DIREKTORLARINING MEDIAKOMPETENTLIGI: AMALDAGI HOLAT, BOSHQARUV EHTIYOJLARI VA RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI

Djalolov Nozimjon Valeriyevich

Oriental universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablari direktorlarining mediakompetentligining amaldagi holati, boshqaruv ehtiyojlari va rivojlantirish muammolari tahlil qilinadi. Tadqiqotda mediakompetentlikni faqat raqamli vositalardan foydalanish chastotasi bilan baholashning cheklanganligi asoslanib, deklarativ, faoliyat va institutsional dalillarni triangulyatsiya qilishga tayangan diagnostik yondashuv qo'llanadi. Dissertatsiya tadqiqotida mavjud boshlang'ich agregat ma'lumotlar 3 910 nafar respondentni qamrab olgan bo'lib, ularning 27,8 foizi yuqori, 35,4 foizi o'rta va 36,8 foizi past darajada qayd etilgan. Demak, respondentlarning 72,2 foizi yuqori mediakompetentlik darajasiga yetmagan. Ikki diagnostik massiv taqsimotida statistik ahamiyatli farq aniqlanmagan ($\chi^2=0,802$; $df=2$; $p=0,670$). Tahlil natijasida rivojlanishga to'sqinlik qiluvchi muammolar normativ-institutsional, mazmuniy-metodik, texnologik-resurs, individual-professional, kommunikativ-reputatsion, huquqiy-etik-xavfsizlik hamda monitoring-transfer guruhlariga ajratildi. Natijalar menejerlik va uzluksiz kasbiy rivojlantirish kurslarini boshlang'ich diagnostika, individual rivojlanish xaritasi, media keyslar, huquqiy-etik xavfsizlik va ish joyiga transfer monitoringi bilan kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mediakompetentlik, maktab direktori, ta'lim menejmenti, diagnostika, boshqaruv ehtiyoji, media savodxonlik, raqamli liderlik, strategik kommunikatsiya, axborot xavfsizligi, kasbiy rivojlanish.

MEDIA COMPETENCE OF GENERAL SECONDARY SCHOOL PRINCIPALS: CURRENT STATE, MANAGEMENT NEEDS AND DEVELOPMENT CHALLENGES

Abstract. The article analyses the current state of media competence among general secondary school principals, related management needs and major development challenges. The study distinguishes routine use of digital tools from media-competent management and applies a diagnostic logic based on triangulating declarative, performance-based and institutional evidence. Aggregate baseline data available in the dissertation cover 3,910 respondents: 27.8% were classified at a high level, 35.4% at a medium level and 36.8% at a low level; therefore, 72.2% had not reached the high level. The two baseline diagnostic arrays did not differ significantly in their level distributions ($\chi^2=0.802$; $df=2$; $p=0.670$). Seven interrelated problem groups were identified: regulatory-institutional, content-methodological, technological-resource, individual-professional, communicative-reputational, legal-ethical-safety, and monitoring-transfer. The findings support the need to strengthen school-principal development programmes through baseline diagnosis, individual development pathways, authentic media cases, legal and ethical safety requirements, and workplace transfer monitoring.

Keywords: media competence, school principal, educational management, diagnostics, management needs, media literacy, digital leadership, strategic communication, information security, professional development.

МЕДИАКОМПЕТЕНТНОСТЬ ДИРЕКТОРОВ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ: ТЕКУЩЕЕ СОСТОЯНИЕ, УПРАВЛЕНЧЕСКИЕ ПОТРЕБНОСТИ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ

Аннотация. В статье анализируются текущее состояние медиакомпетентности директоров общеобразовательных школ, управленческие потребности и основные проблемы ее развития. Обосновано различие между обычным использованием цифровых инструментов и медиакомпетентным управлением. Диагностический подход строится на триангуляции декларативных, деятельностных и институциональных доказательств. Имеющиеся в диссертационном исследовании агрегированные исходные данные охватывают 3 910 респондентов: высокий уровень зафиксирован у 27,8%, средний — у 35,4%, низкий — у 36,8%; таким образом, 72,2% не достигли высокого уровня медиакомпетентности. Различия между двумя исходными диагностическими массивами статистически незначимы ($\chi^2=0,802$; $df=2$; $p=0,670$). Выделены семь групп проблем: нормативно-институциональные, содержательно-методические, технологически-ресурсные, индивидуально-профессиональные, коммуникативно-репутационные, правовые-этические-безопасностные и проблемы мониторинга-трансфера. Результаты подтверждают необходимость сочетания начальной диагностики, индивидуальной траектории развития, аутентичных медиакейсов, требований информационной безопасности и мониторинга переноса результатов обучения в практику школы.

Ключевые слова: медиакомпетентность, директор школы, управление образованием, диагностика, управленческие потребности, медиаграмотность, цифровое лидерство, стратегическая коммуникация, информационная безопасность, профессиональное развитие.

KIRISH (INTRODUCTION)

Raqamli axborot muhiti maktab boshqaruvining mazmunini sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Direktor bugun nafaqat ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etuvchi ma'muriy rahbar, balki maktabning axborot siyosatini shakllantiruvchi, ota-onalar va jamoatchilik bilan aloqalarni boshqaruvchi, raqamli xavflarni oldindan ko'ra oluvchi hamda pedagogik jamoani yangi texnologiyalardan mas'uliyatli foydalanishga yo'naltiruvchi ta'lim lideri sifatida faoliyat yuritadi. Shu sababli mediakompetentlikni texnik savodxonlikka tenglashtirish maktab direktori kasbiy faoliyatining real murakkabligini to'liq aks ettirmaydi [5; 8].

Media va axborot savodxonligi xalqaro yondashuvlarda axborotni topish, tushunish, tekshirish, tanqidiy baholash, yaratish va etik almashish kompetensiyalarining integrativ majmui sifatida qaraladi [5]. Maktab direktori faoliyatida bu kompetensiyalar boshqaruv maqsadlari, institutsional javobgarlik, bolalar manfaatlari, jamoatchilik ishonchi va tashkilot reputatsiyasi bilan uzviy bog'lanadi. Direktor elektron hujjat yuborishi yoki ijtimoiy tarmoqda material

joylashtirishi uning manbani verifikatsiya qilish, inqirozli kommunikatsiyani boshqarish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish yoki kommunikatsiya natijasini tahlil qilish qobiliyatiga avtomatik dalil bo'la olmaydi.

O'zbekistonda maktab rahbarlarini menejerlik kurslarida tayyorlash, uzluksiz kasbiy rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni ta'lim tizimiga joriy qilish va ta'lim muassasalari ochiqqligini oshirish bo'yicha huquqiy hamda institutsional asoslar bosqichma-bosqich shakllantirilgan [1-4]. Biroq mediakompetentlikning real boshqaruv amaliyotidagi holatini baholash uchun faqat kursda qatnashish, sertifikat yoki o'zini o'zi baholash natijasi yetarli emas. Direktorning axborot bilan ishlash, dalilga asoslangan qaror, auditoriyaga mos kommunikatsiya, huquqiy-etik xavfsizlik va refleksiv rivojlanish ko'rsatkichlari birgalikda o'rganilishi kerak.

Mazkur maqolaning maqsadi maktab direktorlarining mediakompetentligining boshlang'ich holatini diagnostik ma'lumotlar asosida tavsiflash, asosiy boshqaruv ehtiyojlarini aniqlash hamda rivojlanishga to'sqinlik qiluvchi muammolarni tizimlashtirishdan iborat. Maqola dissertatsiyaning keyingi baholash texnologiyasi va rivojlantirish modeliga o'tishdan avvalgi diagnostik asosni yoritadi.

MATERIALLAR VA METODLAR (MATERIALS AND METHODS)

Tadqiqot materiali sifatida dissertatsiyada keltirilgan normativ-huquqiy hujjatlar, media va axborot savodxonligi, ta'lim liderligi hamda raqamli maktab boshqaruviga oid ilmiy manbalar, shuningdek boshlang'ich diagnostik agregat ma'lumotlar qo'llanildi. Empirik massiv jami 3 910 nafar respondentni qamrab olgan ikki boshlang'ich diagnostik oqimdan iborat: birinchi massivda 1 938 nafar, ikkinchi massivda 1 972 nafar respondent mavjud. Natijalar yuqori, o'rta va past mediakompetentlik darajalari bo'yicha taqsimlangan.

Ma'lumotlarni qayta ishlashda tavsifiy statistika — mutlaq son va foiz ulushi, shuningdek ikki boshlang'ich taqsimotning qiyosiy yaqinligini tekshirish uchun Pirsonning χ^2 mezonini qo'llanildi. Hisob-kitobda $\chi^2=0,802$, erkinlik darajasi $df=2$ va $p=0,670$ natijasi qayd etilgan. $p>0,05$ bo'lgani sababli darajalar taqsimoti bo'yicha statistik ahamiyatli farq aniqlanmagan. Shu bilan birga, ushbu ko'rsatkich guruhlarining yosh, rahbarlik staji, hudud, maktab turi yoki raqamli resurslar bo'yicha to'liq ekvivalentligini isbotlamaydi.

Diagnostik xulosaning ishonchliligini oshirish uchun uch turdagi dalilni birlashtirish tamoyili asos qilib olindi. Deklarativ dalillar anketa, o'zini o'zi baholash va intervyu orqali direktorning motivatsiyasi va anglangan ehtiyojini ko'rsatadi. Faoliyat dalillari bilim-tahlil testi, media keys, faktcheking, inqirozli xabar loyihasi va amaliy mahsulot orqali real bajarish qobiliyatini namoyon etadi. Institutsional dalillar esa maktab veb-sayti, ijtimoiy tarmoq sahifasi, axborot tarqatish tartibi, rozilik shakli, maxfiylik hamda xavfsizlik hujjatlari auditi orqali kompetensiyaning tashkilot amaliyotiga ko'chganligini aniqlashga xizmat qiladi.

Tadqiqotning metodologik cheklovi shundaki, ushbu maqoladagi miqdoriy tahlil agregat darajadagi boshlang'ich taqsimotlar bilan cheklanadi. Individual respondentlar kesimidagi xom ballar va kovariatlar mavjud bo'lmagani sababli yosh, staj, hudud yoki maktab tipi bo'yicha sababiy xulosalar chiqarilmadi. Muammolar matritsasi nazariy, qiyosiy va diagnostik tahlil natijalarini tizimlashtirish orqali shakllantirildi.

NATIJALAR (RESULTS)

Boshlang'ich diagnostik natijalar maktab direktorlarining mediakompetentligi bir xil darajada shakllanmaganini ko'rsatdi. Har ikki diagnostik massivda yuqori daraja ulushi 27,8

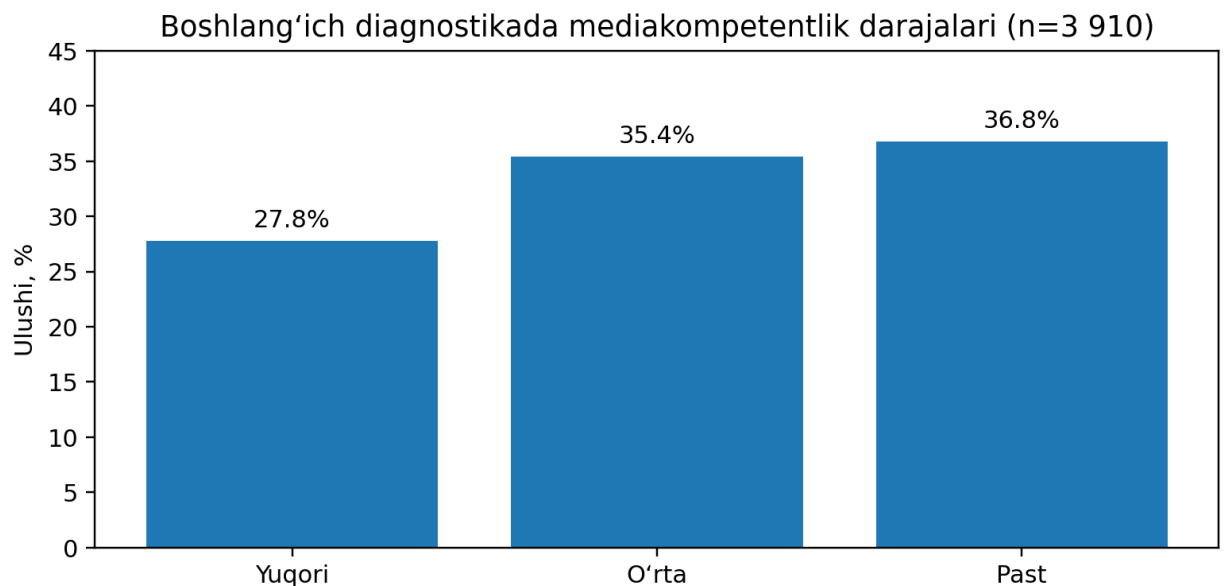
foizni tashkil etgan. O'rta va past darajalar jami respondentlarning katta qismini qamrab olgan. Umumiy hisobda 3 910 nafar respondentning 1 088 nafari yuqori, 1 384 nafari o'rta va 1 438 nafari past darajada qayd etilgan.

1-jadval.

Boshlang'ich diagnostik massivlarda mediakompetentlik darajalari

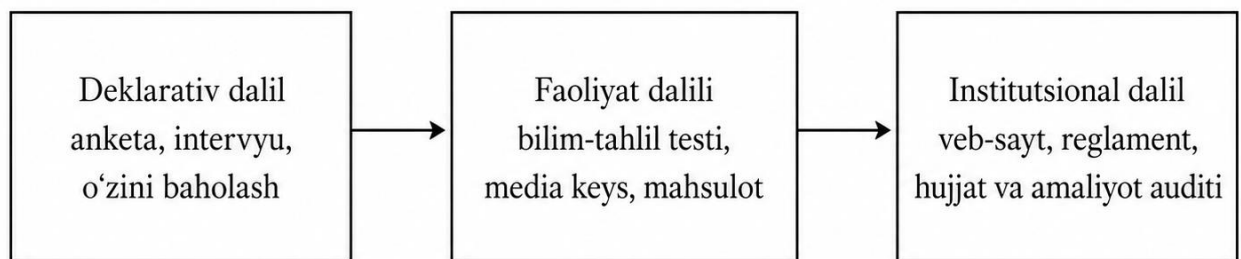
Diagnostik massiv	Respondentlar soni	Yuqori, nafar	Yuqori, %	O'rta, nafar	O'rta, %	Past, nafar	Past, %
1-massiv	1 938	539	27,8	698	36,0	701	36,2
2-massiv	1 972	549	27,8	686	34,8	737	37,4
Jami	3 910	1 088	27,8	1 384	35,4	1 438	36,8

Jami taqsimotda yuqori daraja 27,8 foizni tashkil etgan, ya'ni respondentlarning 72,2 foizi yuqori mediakompetentlik darajasiga yetmagan. Bunda 35,4 foiz o'rta, 36,8 foiz past darajada bo'lgan. Mazkur natija rivojlanish ehtiyojining faqat alohida kichik guruhga emas, respondentlarning asosiy qismiga tegishli ekanini ko'rsatadi. Shu bilan birga, uch darajali tasnif muammoning ichki tarkibini to'liq ochmaydi: direktor texnik vositalardan mustaqil foydalana olishi, biroq manbani tekshirish, inqirozli kommunikatsiya yoki shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha qiyinchilikka duch kelishi mumkin.

1-rasm. Boshlang'ich diagnostikada mediakompetentlik darajalarining umumiy taqsimoti.

Diagnostik natijani faqat o'zini o'zi baholash bilan bog'lash rahbarning real boshqaruv qobiliyatini ortiqcha yoki kam baholash xavfini tug'diradi. Shu sababli diagnostika mantig'ida uch turdagi dalil bir-birini to'ldiradi: deklarativ dalil "rahbar o'zi haqida nima deydi?", faoliyat dalili "u real vazifani qanday bajaradi?", institutsional dalil esa "bu kompetensiya maktab amaliyotida qanday iz qoldirgan?" degan savollarga javob beradi. Uch manbaning mosligi diagnostik xulosaning ishonchliligini oshiradi, ular orasidagi tafovut esa individual rivojlanish bo'shlig'ini aniqlashga yordam beradi.

2-rasm. Maktab direktori mediakompetentligini diagnostika qilishda dalillar triangulyatsiyasi

Amaldagi holat tahlili rivojlanish muammolarini yetti o'zaro bog'langan guruhga ajratish imkonini berdi. Bu tasnif mediakompetentlikdagi bo'shliqni faqat direktorning individual bilim yetishmasligi bilan izohlash noto'g'ri ekanini ko'rsatadi. Muammo maktabdagi media siyosati, platformalar integratsiyasi, resurs, kasbiy tayyorgarlik, kommunikatsiya, huquqiy-etik xavfsizlik va kursdan keyingi monitoring bilan ham bog'liq bo'lishi mumkin.

2-jadval.

Amaldagi holat, boshqaruv xavfi va ustuvor rivojlanish ehtiyojlari matritsasi

Muammo guruhi	Amaldagi holatning tipik ko'rinishi	Boshqaruv xavfi	Ustuvor rivojlanish ehtiyoji
Normativ-institutsional	Media faoliyat mas'ullari va kelishish tartibi noaniq; reglamentlar tarqoq.	Vakolat va javobgarlik chalkashligi, xabarlarning izchil emasligi.	Maktab media siyosati, rollar matriksasi va tasdiqlash algoritmi.
Mazmunliy-metodik	Media savodxonlik texnik ko'nikmaga qisqartiriladi.	Tekshirilmagan xabar, dalilsiz qaror, manipulyatsiyaga moyillik.	Faktcheking, media keys, auditoriya tahlili va inqirozli kommunikatsiya.
Texnologik-resurs	Platformalar ko'p, integratsiya va texnik yordam cheklangan.	Vaqt yo'qotish, ma'lumot xatosi, raqamli tengsizlik.	Maqsadga mos platforma tanlash, ma'lumotlar boshqaruvi va muqobil kanal.
Individual-professional	Direktorlar boshlang'ich tayyorgarligi keskin farqlanadi.	Bir xil kurs vazifasi samarasiz, ayrim bo'shliqlar yashirin qoladi.	Diagnostik profil va individual rivojlanish xaritasi.

Muammo guruhi	Amaldagi holatning tipik ko'rinishi	Boshqaruv xavfi	Ustuvor rivojlanish ehtiyoji
Kommunikativ-reputatsion	Kontent tadbir fotosi bilan cheklanadi; qayta aloqa va krizis rejasi yo'q.	Ishonch pasayishi, konfliktning kuchayishi, maktab imijiga zarar.	Strategik kommunikatsiya, xabar dizayni va reputatsion monitoring.
Huquqiy-etik-xavfsizlik	Rozilik, maxfiylik, mualliflik va AI qoidalari to'liq shakllanmagan.	Huquqiy javobgarlik, bolaga zarar, ma'lumot sizib chiqishi.	Media etika, shaxsiy ma'lumot va kiberxavfsizlik minimumi.
Monitoring-transfer	Baholash kurs yakunidagi test bilan tugaydi.	Bilim ish joyiga ko'chmaydi, o'zgarish barqaror emas.	Elektron portfolio, mentorlik va 30-60 kunlik transfer monitoringi.

Muammolar matritsasi boshqaruv ehtiyojlarini ham aniq ko'rsatadi. Birinchidan, direktorning media faoliyatini individual xodim tajribasiga bog'lab qo'ymasdan, maktab darajasida vakolat, tasdiqlash va javobgarlik tartibini belgilash zarur. Ikkinchidan, mediasavodxonlik mazmuni faktcheking, dalillarni qiyoslash, auditoriya tahlili, dezinformatsiya va inqirozli kommunikatsiya bilan boyitilishi kerak. Uchinchidan, platforma va texnik vositalarni ko'paytirishdan ko'ra ularni boshqaruv maqsadiga mos tanlash, ma'lumotlar xavfsizligi va muqobil kommunikatsiya kanallarini ta'minlash muhim. To'rtinchidan, boshlang'ich tayyorgarlik farqlari individual diagnostik profil va differensial rivojlanish vazifalarini talab qiladi.

Huquqiy-etik va xavfsizlik masalasi alohida ustuvorlikka ega. Bolalar tasviri va ovozi, shaxsiy ma'lumot, mualliflik materiallari, fishing, soxta akkauntlar, parol xavfsizligi va generativ AI xizmatlariga maxfiy axborot kiritish bilan bog'liq xatolar boshqa kuchli ko'nikmalar bilan qoplanmaydigan boshqaruv xavfini yuzaga keltirishi mumkin. Shu sababli mediakompetentlikni rivojlantirishda xavfsizlik minimumi majburiy komponent bo'lishi lozim.

MUHOKAMA (DISCUSSION)

Olingan natijalar mediakompetentlikni individual texnik ko'nikma sifatida emas, maktab boshqaruvining institutsional salohiyati sifatida talqin qilish zarurligini ko'rsatadi. UNESCO media va axborot savodxonligini tanqidiy baholash, etik yaratish va mas'uliyatli almashish bilan bog'lasa [5], ta'lim liderligi bo'yicha tadqiqotlar direktorning ta'lim maqsadlari, jamoa salohiyati, tashkiliy muhit va tashqi hamkorlikni birlashtiruvchi rolini ta'kidlaydi [8; 9]. Shu ikki yo'nalish kesishgan nuqtada maktab direktori mediakompetentligi strategik boshqaruv kompetensiyasiga aylanadi.

Boshlang'ich diagnostikada 72,2 foiz respondentning yuqori darajaga yetmagani mavjud kasbiy rivojlantirish tizimida differensial yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Biroq bu natijani

“direktorlar mediadan foydalana olmaydi” degan soddalashtirilgan xulosaga aylantirish to‘g‘ri emas. Muammo texnik ko‘nikma bilan tahliliy, kommunikativ va xavfsizlik kompetensiyalari o‘rtasidagi nomutanosiblikda bo‘lishi mumkin. Professional raqamli kompetensiya va raqamli liderlikka oid tadqiqotlar ham rahbarning shaxsiy texnologik faolligi tashkilot darajasidagi samarali liderlik bilan aynan bir narsa emasligini ko‘rsatadi [10–12].

Ikki boshlang‘ich massiv taqsimotining statistik jihatdan farq qilmasligi ($p=0,670$) keyingi qiyosiy tahlil uchun foydali boshlang‘ich shartdir. Shunga qaramay, χ^2 natijasi ikki guruhning barcha tavsiflar bo‘yicha tengligini isbotlamaydi. Shu sababli keyingi tajriba-sinov tahlilida yosh, rahbarlik staji, hudud, maktab hajmi, raqamli infratuzilma va kurs sharoiti kabi omillar imkon qadar nazorat qilinishi kerak. Mazkur ehtiyotkorlik katta tanlanmada statistik ahamiyatni amaliy ahamiyat bilan adashtirmaslik uchun ham muhim.

Muammolarning yetti guruhga ajratilishi rivojlantirish mexanizmini faqat o‘quv mazmunini kengaytirish bilan cheklamaslikni talab etadi. Normativ hujjat, media siyosati, aniq rol taqsimoti, platformalar integratsiyasi, mentorlik va kursdan keyingi transfer monitoringi pedagogik ta’sir bilan bir tizimda ishlashi kerak. Raqamli maktab liderligi bo‘yicha tadqiqotlarda ham texnologiya joriy etilishi tashkiliy o‘zgarish va rahbarlik amaliyoti bilan birgalikda baholanishi ta’kidlanadi [10; 13].

Axborotni tekshirishga oid zamonaviy tadqiqotlar media va axborot savodxonligi ta’limining dezinformatsiyani farqlashga ta’sirini ko‘rsatadi [14; 15]. Maktab direktori uchun bu natija amaliy jihatdan faktchekingning alohida “media mavzusi” emas, balki boshqaruv qarorining daliliy asosi ekanini anglatadi. Shuning uchun menejerlik kurslaridagi keyslar real boshqaruv vaziyatlari — ota-onalar murojaati, ijtimoiy tarmoqdagi tanqid, bolalar ma’lumotlari, soxta xabar, reputatsion xavf va tezkor rasmiy bayonot tayyorlash kabi vazifalar asosida qurilishi maqsadga muvofiq.

XULOSA (CONCLUSION)

Maktab direktorlarining mediakompetentligining amaldagi holati va boshqaruv ehtiyojlarini tahlil qilish quyidagi xulosalarni shakllantirish imkonini berdi:

- Boshlang‘ich diagnostikada 3 910 nafar respondentning 27,8 foizi yuqori, 35,4 foizi o‘rta va 36,8 foizi past darajada bo‘lgan; jami 72,2 foiz respondent yuqori mediakompetentlik darajasiga yetmagan.
- Ikki diagnostik massivning darajalar taqsimotida statistik ahamiyatli farq aniqlanmagan ($\chi^2=0,802$; $df=2$; $p=0,670$), biroq bu guruhlarining barcha kontekstual xususiyatlari bo‘yicha to‘liq ekvivalentligini anglatmaydi.
- Mediakompetentlikni faqat o‘zini o‘zi baholash yoki texnik ko‘nikma orqali aniqlash yetarli emas; deklarativ, faoliyat va institutsional dalillarni triangulyatsiya qilish ishonchli diagnostik profil yaratadi.
- Rivojlanishga to‘sqinlik qiluvchi muammolar yetti guruhda namoyon bo‘ladi: normativ-institutsional, mazmuniy-metodik, texnologik-resurs, individual-professional, kommunikativ-reputatsion, huquqiy-etik-xavfsizlik va monitoring-transfer.
- Menejerlik va uzluksiz kasbiy rivojlantirish dasturlari boshlang‘ich diagnostika va individual rivojlanish xaritasiga tayangan holda faktcheking, strategik kommunikatsiya, media etika, kiberxavfsizlik va autentik boshqaruv keyslarini integratsiya qilishi lozim.

- Kurs yakunidagi test natijasi real boshqaruv o'zgarishining o'zi emas; elektron portfolio, mentorlik va 30–60 kunlik ish joyiga transfer monitoringi orqali kompetensiyaning maktab amaliyotiga ko'chishi tekshirilishi zarur.

Mazkur natijalar keyingi bosqichda maktab direktorlarining mediakompetentligini baholash mezonlari, indikatorlari va kompleks diagnostik texnologiyasini ishlab chiqish uchun empirik-metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi O'RQ-637-son "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-son "O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 25-yanvardagi PQ-4963-son "Xalq ta'limi sohasidagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 17-yanvardagi 25-son "Xalq ta'limi xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini tashkil etish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi Qarori.
5. UNESCO. Media and Information Literate Citizens: Think Critically, Click Wisely! Media and Information Literacy Curriculum for Educators and Learners. 2nd ed. Paris: UNESCO, 2021. 403 p.
6. Global Education Monitoring Report Team. Global Education Monitoring Report 2024/5: Leadership in Education – Lead for Learning. Paris: UNESCO, 2024.
7. OECD. OECD Digital Education Outlook 2023: Towards an Effective Digital Education Ecosystem. Paris: OECD Publishing, 2023. DOI: 10.1787/c74f03de-en.
8. Grissom J.A., Egalite A.J., Lindsay C.A. How Principals Affect Students and Schools: A Systematic Synthesis of Two Decades of Research. New York: The Wallace Foundation, 2021.
9. Darling-Hammond L., Wechsler M.E., Levin S., Leung-Gagné M., Tozer S. Developing Effective Principals: What Kind of Learning Matters? Palo Alto, CA: Learning Policy Institute, 2022. DOI: 10.54300/641.201.
10. Håkansson Lindqvist M., Pettersson F. Digitalization and school leadership: on the complexity of leading for digitalization in school // The International Journal of Information and Learning Technology. 2019. Vol. 36, No. 3. P. 218–230. DOI: 10.1108/IJILT-11-2018-0126.
11. Karakose T., Polat H., Papadakis S. Examining Teachers' Perspectives on School Principals' Digital Leadership Roles and Technology Capabilities during the COVID-19 Pandemic // Sustainability. 2021. Vol. 13, No. 23. Article 13448. DOI: 10.3390/su132313448.
12. Tømte C.E. Conceptualisation of professional digital competence for school leaders in schools with 1:1 coverage of digital devices // Computers & Education. 2024. Vol. 222. Article 105151. DOI: 10.1016/j.compedu.2024.105151.

13. Nagel I., Haugsbakken H., Pettersson F., Håkansson Lindqvist M. Digitalization and school leadership: a scoping review // *Frontiers in Education*. 2026. Vol. 11. Article 1828426. DOI: 10.3389/feduc.2026.1828426.
14. Jones-Jang S.M., Mortensen T., Liu J. Does Media Literacy Help Identification of Fake News? Information Literacy Helps, but Other Literacies Don't // *American Behavioral Scientist*. 2021. Vol. 65, No. 2. P. 371–388. DOI: 10.1177/0002764219869406.
15. Guess A.M., Lerner M., Lyons B., Montgomery J.M., Nyhan B., Reifler J., Sircar N. A digital media literacy intervention increases discernment between mainstream and false news in the United States and India // *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2020. Vol. 117, No. 27. P. 15536–15545. DOI: 10.1073/pnas.1920498117.
16. Chittick K.A. Principal Perceptions on the Digital Divide, Equity, and Learning Barriers During the COVID-19 Pandemic: Ph.D. dissertation. Walden University, 2024.